

Katsaus rautatieliikenteeseen Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa

Tanja Lähdetluoma

03.06.2016

Sisällysluettelo

- 1 EU-rautatiet
- 2 Palvelusopimusliikenne
- 3 Ruotsi
- 4 Iso-Britannia
- 5 Liitteet

Kotimaan kaupalliset matkustajaliikennemarkkinat suljettu

- Alankomaat (avattu juridisesti)
- Belgia
- Espanja
- Irlanti
- Norja
- Portugali
- Ranska
- Suomi
- Sveitsi

Open access*, mutta ei ulkopuolisia rautatieyhtiöitä markkinoilla

- Bulgaria
- Kreikka
- Latvia
- Liettua
- Luxemburg
- Puola
- Romania
- Slovakia
- Slovenia
- Unkari
- Viro

Open access ja ulkopuolisia rautatieyhtiöitä kaupallisen liikenteen markkinoilla

- Iso-Britannia
- Italia
- Itävalta (v. 2011)
- Ruotsi
- Saksa
- Tanska
- Tsekki (v. 2011)

*Open access= markkinat avattu kaupalliselle liikenteelle

Palvelusopimusliikenne on edelleen hallitsevassa asemassa Euroopassa

- 62-65% EU:n kaikista matkustajaliikenne-km:sta on palvelusopimusliikennettä
- Käytännössä kaikki kaupunkiliikenne ja alueellinen liikenne kuuluu julkisen palvelun veloitteen piiriin
- 2/3 tavanomaisesta kaukoliikenteestä kuuluu julkisen palvelun veloitteiden piiriin
- Ruotsissa ja Suomessa palvelusopimusliikenteen osuus on sama, noin 45%

Palvelusopimusliikenteen rahoitus

- EU:ssa myönnettiin kaudella 2011–2012 julkista tukea rautateiden julkisen palvelun velvoitteisiin noin 18 miljardia euroa
- Ruotsissa julkisen tuen määrä on kolminkertaistunut v. 2010 jälkeen, jolloin kotimaan markkinat avattiin täysimääräisesti kilpailulle
- Isossa-Britanniassa valtion tuki matkustajaliikenteelle oli 3,2 miljardia euroa v. 2013 (ilman infrakustannuksia)

Lähteet: Komission neljäs kertomus rautatiemarkkinoiden kehityksen seurannasta, v.2014, Trafikanalys/Ruotsi

Kilpailun avautuminen

- Ruotsi EU:n liberaalein markkina (Rail Liberalisation index v. 2011)
- Kotimaan markkinat täysin avattu kilpailulle v. 2011
 - Poikkeuksena lentokenttäjuna
- *SJ:n* hallussa 90% kaupallisesta kaukoliikenteestä, alueellisessa liikenteessä enemmän muita toimijoita
 - Valtaosa kaukoliikenteestä operoidaan kaupallisin perustein
 - Trafikverket vastaa sopimuksista
- 21 lääninä kilpailuttavat kaikki alueellisen ja paikallisliikenteen PSO-sopimukset, joihin yleensä liittyy yksinoikeus
 - sopimuksista 45% muiden kuin *SJ:n* hallussa, pääosin *DSB/Tanska*, *NSB/Norja* tai *DB/Saksa*
 - kattavat 45% kaikista matkustaja-km, kesto 7-10v.

Ruotsi

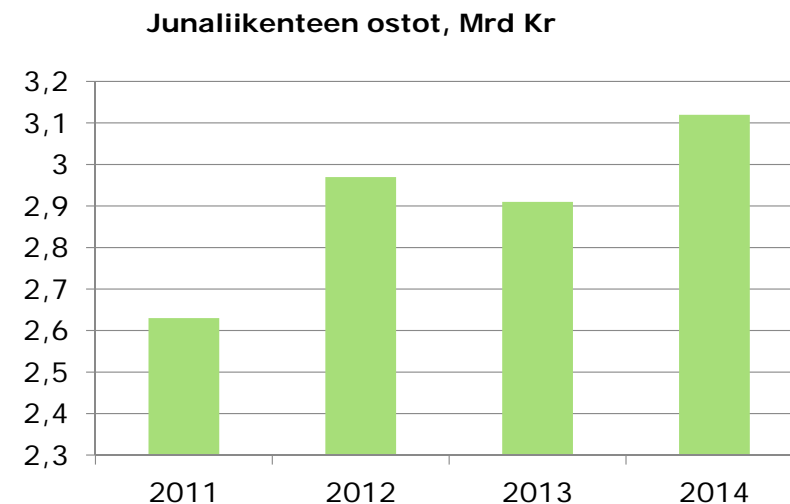
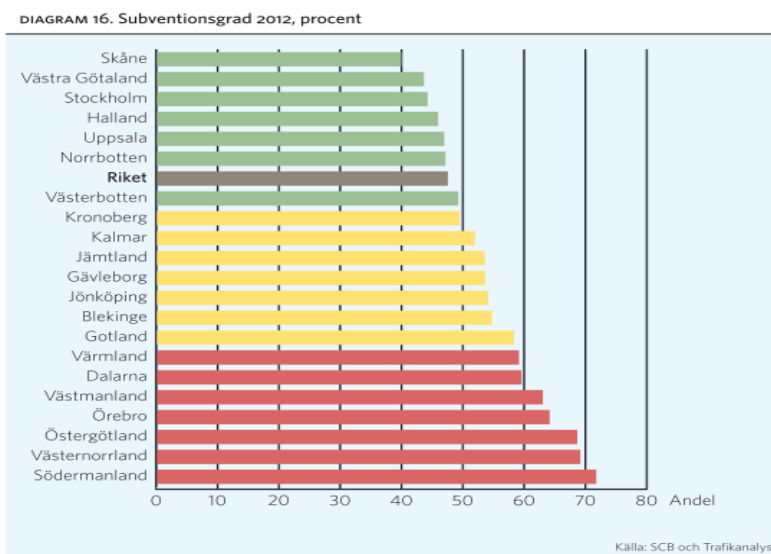
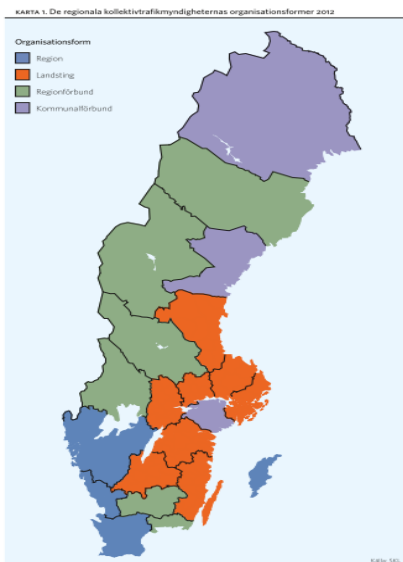
Rataverkko ja kalusto

- Operaattorit vastaavat kalustohankinnasta kaupallisessa liikenteessä
- Kannattamattomassa alueellisessa liikenteessä kalusto liisataan joko lääniltä tai valtion organisaatiolta
- Inframanageri-toiminnot eriytetty liikennöinnistä, *Trafikverket*
- Läänien välinen, pääosin yksiraiteinen rataverkko on ylikuormittunut

Toimijat

- Ulkopuolisten toimijoiden markkinaosuudet EU:n keskiarvoa korkeampia
- Matkustajaliikenteessä reilut 15 toimijaa
- *SJ* on viime vuosina jättäytynyt pois alueellisen liikenteen kilpailutuksista ja keskittynyt kaupalliseen kaukoliikenteeseen
- Suurin osa alueellisesta liikenteestä on riippuvaista julkisesta tuesta
- Nopeajunaliikenteen kehittäminen noussut agendalle

- Seudullinen viranomainen vastaa liikenteen tilaamisesta ja kilpailuttamisesta
- Julkisen tuen osuus vaihtelee välillä 40-70 %
- Ostoliikennemäärärahojen käyttö kasvanut kilpailun avaamisen jälkeen (v. 2010)
- V. 2014 junaliikenteen julkiset ostot 3,1 miljardia kruunua (yli 300 milj. euroa)

Kilpailun avautuminen

- Kaikki matkustajaliikenne avattu kilpailulle
- PSO-sopimukset kilpailutetaan
 - Käytössä yksinoikeudet antavat franchising-sopimukset
 - PSO-sopimukset kattavat 99% kotimaan matkustaja-km:stä
 - Voluumeiltään isoja sopimuksia, kesto 5-7 v. + optiot
- Lisäksi pieni määrä open access-operaattoreita
 - Alle 1% aikataulutetuista juna-km:stä
 - Pääsy rataverkolle hyvin rajoitettua yksinoikeudet antavien franchising-sopimusten vuoksi

Iso-Britannia

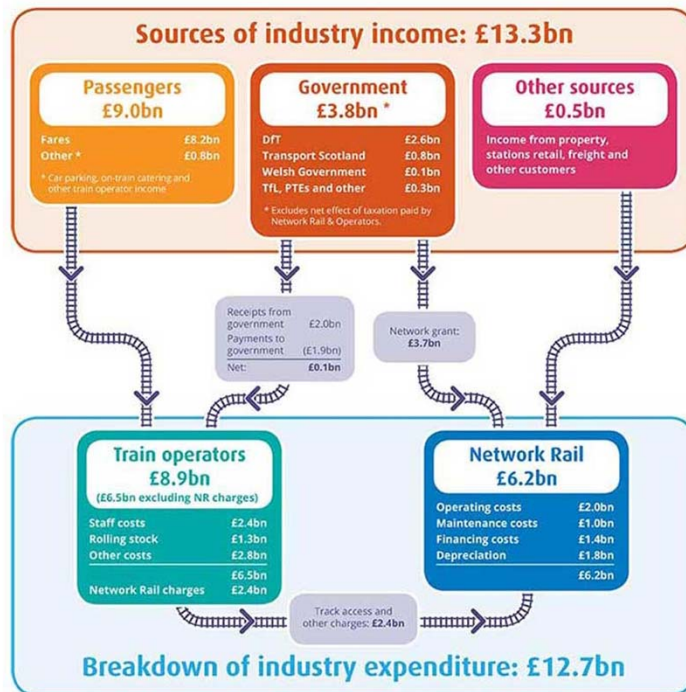
Rataverkko ja kalusto

- Inframanageritoiminnot eriytetty liikennöinnistä, *Network Rail*
- Kalusto joko liisattu kalustoyhtiöiltä tai kaluston käytöstä on tehty pitkäaikaiset sopimukset kaluston valmistajien kanssa
- Rataverkko kärsii pullonkauloista ja niistä aiheutuvista häiriöistä liikenteelle
- Matkustajaliikenteen kasvu suurinta Euroopassa
- Junamatkustaminen asiakkaille kalliimpaa, kuin muualla Länsi-Euroopassa
- High Speed 2- projekti: nopeajunaverkoston rakentaminen

Toimijat

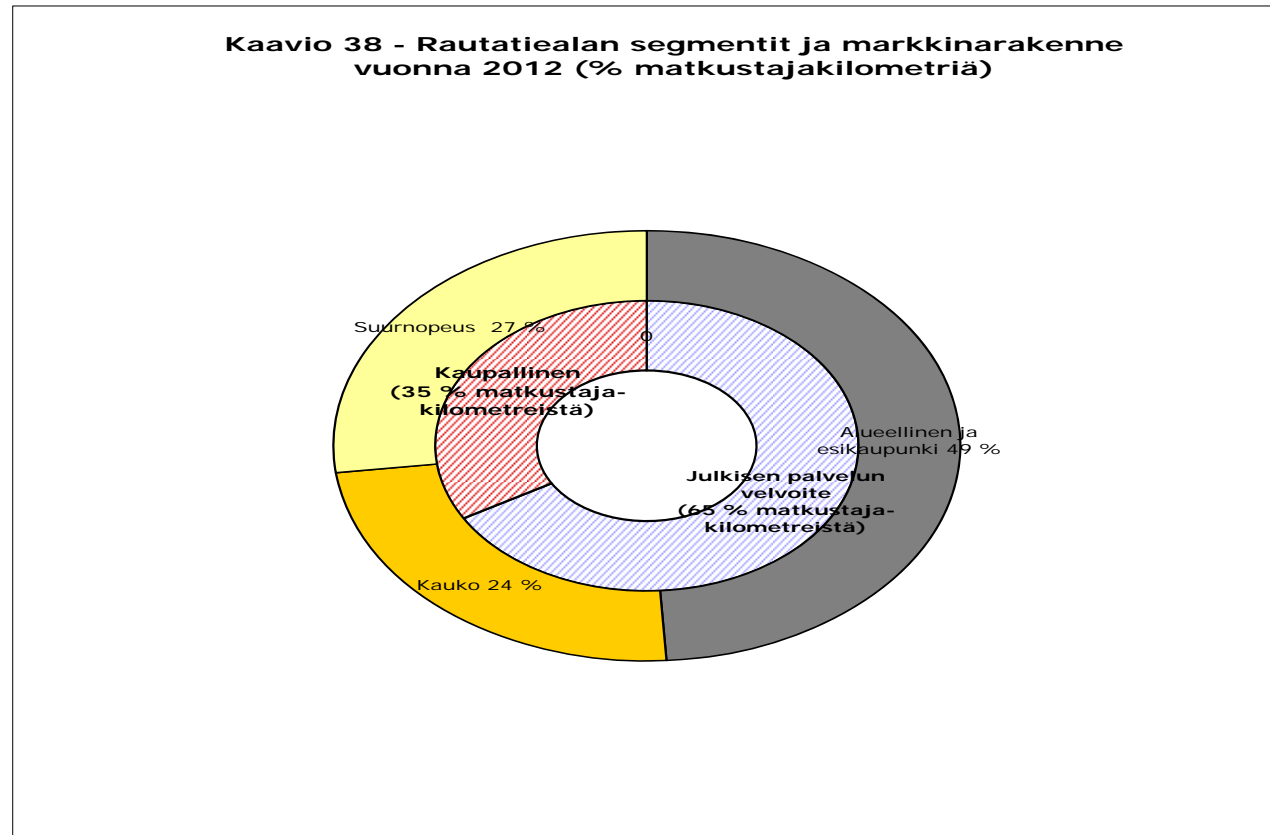
- Franchising= sopimus, joka antaa yksinoikeuden joko tietyille reitille/reiteille tai maantieteelliselle alueelle, tuottoriski yleensä jaettu
- Franchising-sopimuksissa operaattori pitää matkustajaliikenteestä saadut tuotot ja joko jakaa bonuksia valtiolle tai saa tukiaisia
- Franchising-sopimusten määrää on laskettu 19:ään (aikaisemmin 25)
- Ei määräävässä markkina-asemassa olevaa toimijaa
- Matkustajaliikenteessä 28 pääosin kotimaan markkinoilla toimivaa rautatieoperaattoria, markkinaosuudet jakaantuneet melko tasaisesti
- Tuotannon yksikkökohtaiset kustannukset eivät ole laskeneet viimeisen 15 v. aikana

Sources of income

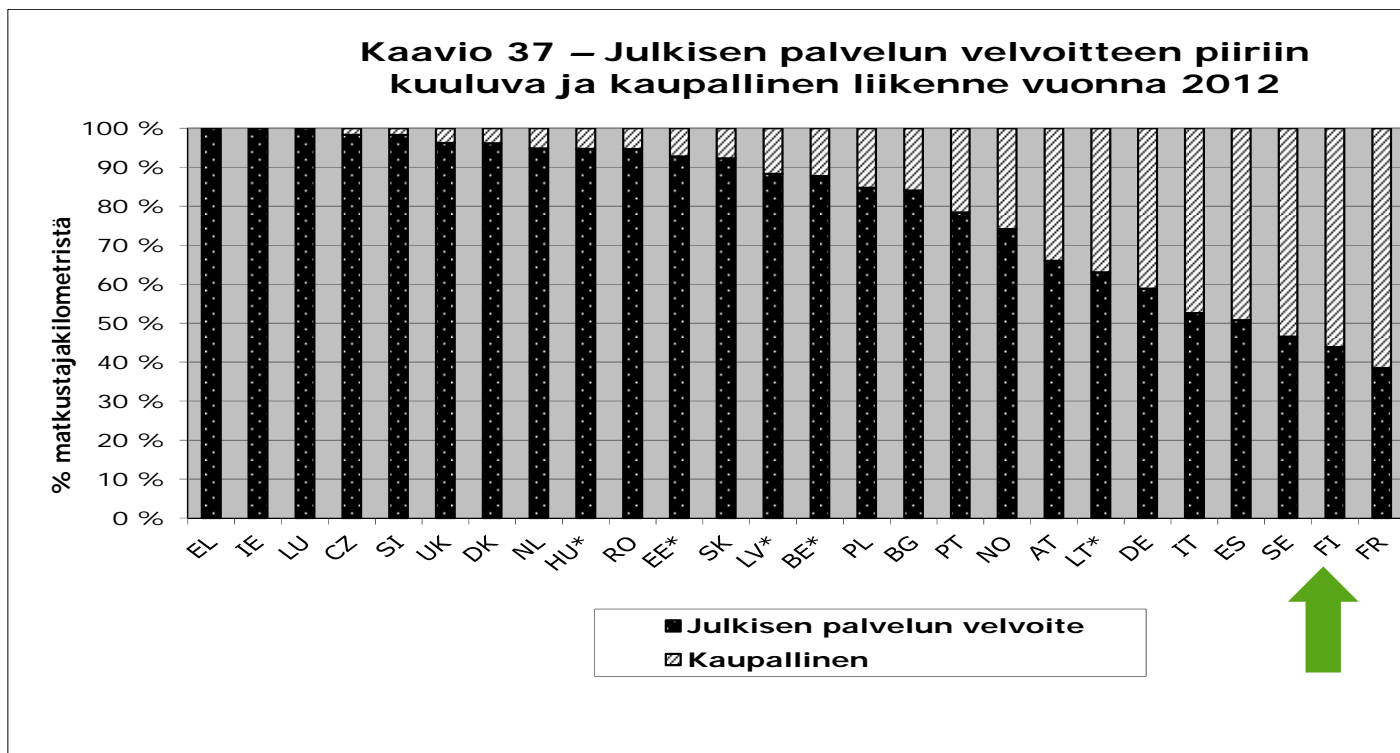
Lähde: Office of Rail Regulation: GB rail industry financial information 2013-14, February 2015

Liitteet
Komission neljäs kertomus rautatiemarkkinoiden
kehityksen seurannasta, v. 2014

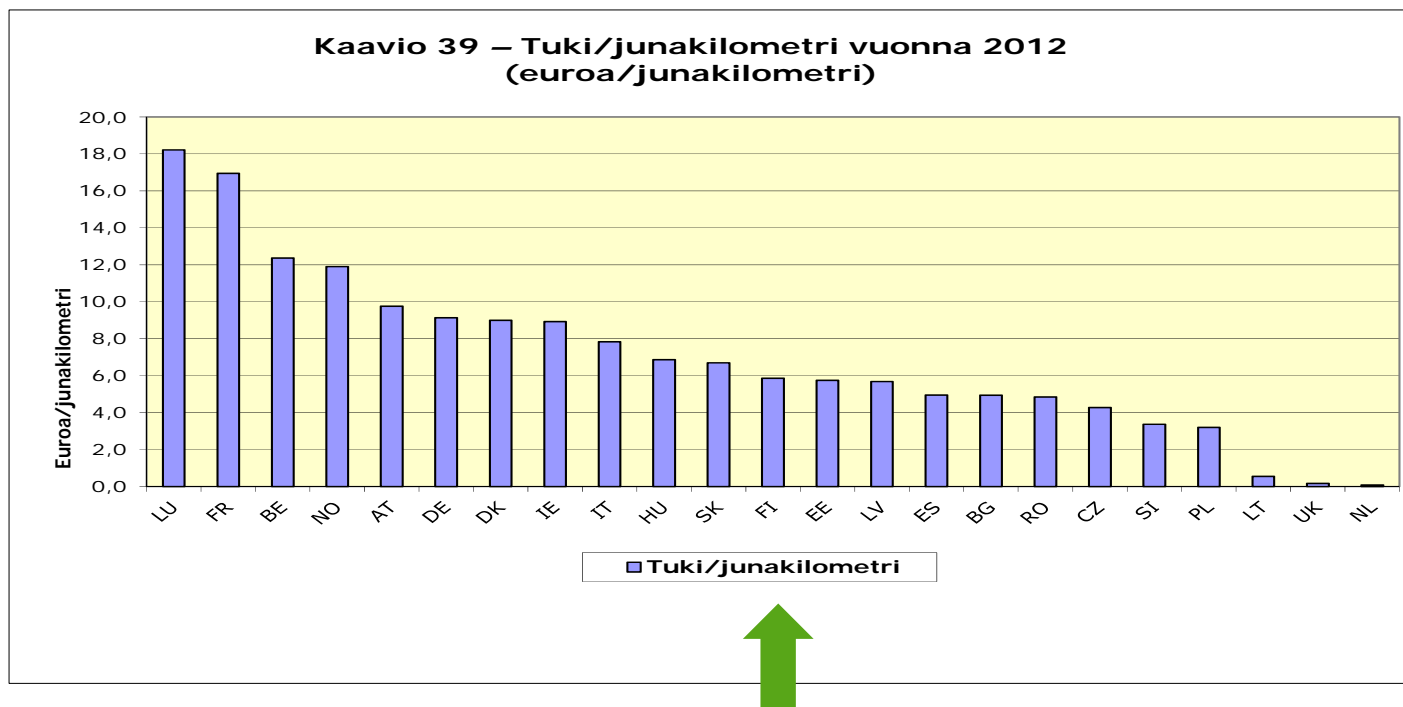

Lähde: Komission neljäs kertomus rautatiemarkkinoiden kehityksen seurannasta, v.2014

Rautatiematkustajaliikenteen jakauma kaupalliseen liikenteeseen ja julkisen velvoitteen liikenteeseen

Lähde: *Komission neljäs kertomus rautatiemarkkinoiden kehityksen seurannasta, v.2014*

Lähde: Komission neljäs kertomus rautatiemarkkinoiden kehityksen seurannasta, v.2014